

מתנת במרצעים אל מקנא בעושי עוליה אמור לו מי שלכו נקפס אמר כן, אלא אל תחתור במרצעים — להיות כמרצעים כו'. (ומצאתי בפירוש הגני"א למשלי (כ"ח ד') "ישומרי תורה ותגרו בם, כלומר ברשעים ובמהללים" המוכרים ברישא דקרא) וממשד המהר"ל: "וכל שכן רשע שהוא כהמן, שתוזמן למכשול ולתקלה את כל בני ישראל, ולכן היה מתגרה ברשע הזה, וכל שכן שהיה מרדכי מקדש ה' על ידי זה שלא יכרע כו', ויש לקדש ה', ומצוה היא אף שהיה יכול למלט את נפשו".

וכתב עוד שם על "לא קם ולא זע", ח"ל: "יעוד במדרש... מרדכי אמר איך אני יכו"ל להתניף לרשע, שאני סגמוז של מלי, שנאמר 'ולבנימין ירד ה' ישכון לבסח ובין כתפיו שכן, ואין לי להשתחוות לו, דלא לזיל מיניה שכינה השרוי בין כתפיו" כו'. ומבאר את המדרש: "מאחר שהשכינה לחלק... אם כן היה זה חלול ה' שאינו בוטח בו ית' והוא ירא מן הרשע, ולכן מרדכי שהוא מורע בנימין אשר עליו נאמר וכן כתפיו שכן, היה מקדש את שמו ית'... שהוא יהיה מציל אותו מן המן הרע הזה. וזה אמרם במדרש אמרו לו הנה אבותיך השתחוו לו רב השתחויות, אמר להם בנימין אפי לא השתחוה במעי אמו... כי בנימין היתה השכינה בחלקו, ומאחר שהשכינה בתלכו לכך הוא מיוחד שיהיה מקדש ה' כמו שאפספס".

ולכבו קצת את עומק הענין צריך לדעת שההנהגותם של צדיקי הדורות כלפי עשו חרצו יש בה רמזים לבני מלחמת היצר המטילת על כל אדם מישראל. והנה יש ב' בחינות בעבודה: 1) להחגרות בסטרא אחרא, כפי שהתנהג מרדכי, 2) להשתמט ממונ, כפי שטענו ישראל לעומתו ובשתייהן השתמש יצקב אפי"ה, שהנין עצמו לדדו וו וגם למחמה. יש מלחמת היצר פנים מול פנים, ויש דוד למנוע עצמו מלהפגש עם היצר. מצד הדרך השניה הזאת נמצא השורש לכל בחינת שלא לשמה, שמתוכה בא לשמה; היינו שמשתמטים ממלחמת היצר הישירה ע"י שנותנים לו את השלא לשמה. וידוע שמבחינה זו הוא גם ענין השעיר לעזאזל, ע"י בדמ"ז כפ' אחרי מות אכל ענין ההתגרות ברשעים (ובס"א) הוא בחינת "פינוי מקום" להשתרם השכינה בעולם הזה. הן בחינת שלא לשמה איננה טובה כלל, אלא רק שמשמשים בה כדי להגיע אל לשמה. וכאמרם ז"ל לכל לכוך — בשני יצירי, שגם ביצר הרע ישמש האדם להגיע אל הטוב. וכדאי היצר הרע אינו טוב כלל, ואפילו הקבי"ה קראו רע כו', ואף על פי כן משתמשים בו לתולית הטוב. אך אם גם מגיע בה אל לשמה, מכל מקום הרי היתה שם בחינת שלא לשמה בדרך השגחה, הרי זה פנס המעכב בפני השראת השכינה בהתגלותה השתמטות הרע, אפילו אם רק בדרך ההליכה למקום הלשמה, פוגמת במקום שהוא

הוא מקום שבו צריך להיזהר. ויש להבין את המדרש... מרדכי אמר איך אני יכו"ל להתניף לרשע, שאני סגמוז של מלי, שנאמר 'ולבנימין ירד ה' ישכון לבסח ובין כתפיו שכן, ואין לי להשתחוות לו, דלא לזיל מיניה שכינה השרוי בין כתפיו" כו'. ומבאר את המדרש: "מאחר שהשכינה לחלק... אם כן היה זה חלול ה' שאינו בוטח בו ית' והוא ירא מן הרשע, ולכן מרדכי שהוא מורע בנימין אשר עליו נאמר וכן כתפיו שכן, היה מקדש את שמו ית'... שהוא יהיה מציל אותו מן המן הרע הזה. וזה אמרם במדרש אמרו לו הנה אבותיך השתחוו לו רב השתחויות, אמר להם בנימין אפי לא השתחוה במעי אמו... כי בנימין היתה השכינה בחלקו, ומאחר שהשכינה בתלכו לכך הוא מיוחד שיהיה מקדש ה' כמו שאפספס".

הרי שעני מלעילא להמן בדיוק רב, אלא בלשון של "ונהפוך". האם נוכל לצייר לנו השגחה ברורה ומדויקת, ובהתאמה מכוונת יותר מזו? והמן נתלה בט"ז בניסן — יום העומר, ללמד לנו את הנה שבנסתר, ולגלות לנו כי הנסתר והגלוי שבנסתר באמת שווים. — כי שניהם נס גמור. אפילו ההתאמה הדקה הזאת לא חסרה!

ומרדכי לא יכרע ולא ישתחוה

התנהגותו של מרדכי כלפי המן לכאורה המוזה מאד: מי בקש זאת מידו לבוא ליד התקשות ישירה עם הרשע? ולכאורה על ידי זה הביא את כלל ישראל לירי סכנה חז"י, וכן איתא בנמראה (מגילה י"ב): "רבא אמר, כנסת ישראל אמרה... ראו מה עשה לי יהודי ומה שילם לי ימיני; מה עשה לי יהודי דלא קטליה דוד לשמעני, דאתילד מיניה מרדכי דמיקני ביה המן; ומה שילם לי ימיני, דלא קטליה שאול לאנג דאתילד מיניה המן". מכאן ראינו, עד כמה הייתה טענת כנסת ישראל נגד מרדכי, שעורר חימת המן. השוו בפענתם את דוד שגרים (על ידי צנונותו) ללידת מרדכי, ואת שאול שגרים ללידת המן. וכן הוא גם במדרש אגדה אסתר (פ"ג אות ב'): "א"ל ישראל (קמורדכי), תהא יודע שאתה מפילנו בחרב של זה הרשע".

ולא עוד אלא שדייק המהר"ל (באר הדש): "ומרדכי לא יכרע" (לשון עתיד) "שאף שהיה יכול לילך דרך אחר שלא היה פוגע בו, היה מרדכי הולך נגד המן, על דעת זה שלא יכרע", והוסיף עוד שם: "ומצינו במדרש שאמרו עבדי המלך למרדכי, אם יאמרו לו להמן ואמר להם אמרו לו". ובהתגורם, על לא קם ולא זע: "כך הוא המן ית מרדכי וית ספליא דעסיקין בפתגמי אורייתא... ומרדכי לא קם קדם אנדרטייה ולא רתח מיניה, אלא פשט ית רגליה ימיניה ואותו ליה קם קדם אנדרטייה ולא רתח מיניה, אלא פשט ית התגרה מרדכי ואותו בהמן, וגם עשה מעשים להגביר את כעסו, ולא חש כלל לכנסת ככל ישראל?"

ומתוך המהר"ל ז"ל: "אין זו קושיא כדאמרינו בפ"ק דברכות (ז) איך יתנו משום רשב"י, מותר להמרות ברשעים בעולם הזה, ש"נאמר עוזבי תורה והללו רשע, ושומרי תורה יתגרו בם, ואם לחש אדם לאמר הוא כתיב אל נאמר בשיבת פונכי, עשיק תנות, חשי"ג."

למה world could have avoided the danger to walk before him and not bow

למה could have avoided the danger to walk before him and not bow

למה why did he not bow to avoid the danger?

למה One must contend with the danger

אורה ושמה וששון ויקר

"ליהודים היתה אורה ושמה וששון ויקר". ומפרש במס' מגילה (ט"ז) "אורה זו תורה שנאמר תורה אור. שמה זה החג שנאמר ושמהם כנוגד. ששון זו מילה שנאמר שש אנכי על אמרתך (עי' רש"י שם). יקר אלו מפליג שנאמר וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך" כו'. וצריך עיון כוונת הפרוש. ועיין בספר אור חדש שפירש המה"ש של שהם כנוגד ד' בחינות בדבקות; תורה — דבקות שכלית, שמה — נפשית, ששון — גופנית, ויקר — מפליג דייגו הכל. וגם זה צריך ביאור.

כבר ביארנו לעיל שנס פורים הביא את ישראל לידי הכרת הטוב, ועל ידה זכו לדבקות בהקפ"ה בכל אופניה. והכחינו חז"ל ד' בחינות עיקריות בדבקות, ושדשיות חז מאד: — אורה. והבנת האור שבתורה, והעונג וההנאה מהשגת אורה מביאים לידי דבקות. דבק הוא האדם אל הנאת השכל שלו; והיינו דבקות הנאה מצד שנתנה בעצמו.

שמונת. יש שהכרת הטוב יוצאת לפעולה גשמית בנופם, והיו למועלה מהכרת הנפש כשעלצצמה. הרגשת התורה נראמת באדם ונקבעת בו על ידי מעשה. והיו גדר בריית המילה שהיא מצוה "שקבלו עליהם ישראל בשמחה". למקום שהאדם מתחבר במעשה, לשם הוא דבק ואותו הוא אוהב אהבה עצמוקה (עי' מש"כ לעיל, ובקונטרס הדסד שבכ"א).

יקר. כל עיקר רצונו של אדם הוא להבליט את עצמו; וכל אחד ואחד מוצא בעצמו איזו הצטיינות שאינה נמצאת בחולתו, ובה מרגיש את פריטיותו ששונה מאחרים. זה בא לא רק מנאה אלא מכח הפרטיות שבאדם, שהוא עומק פירושו של הרגשת ה"אני" שבו. הכח הזה הוא היתר חזק שבאדם אם האדם מגיע למדרגה שמוצא את הבלטת פרטיותו כמה שהוא עבד להש"ת ושייך לו, אז הרי נותן את כל עצמו להש"ת, והיינו הדבקות המועלה ביותר. והיה בחינת מפליג: "וראו... כי שם ה' נקרא עליך", — פירוש שהכל יראו שמהות כלל ישראל היא השייכות אל הש"ת היתרם עבדיו. ואמר הכותב: "אל יתהלל חכם בהכמתו כו' כי אם בזאת יתהלל המתהלל כו'". וצריך עיון האם ראוי להתהלל? אבל הענין הוא שהתהללות זו היינו המפרטיות של האדם, ולכן אומר הכתוב "כי אם בזאת

ואמר בשיבת פוניבו, פורים תשי"ג

ולא יוכל עוד לשמש בטיס להשראת השכינה באתגליא, דהיינו בלי פשרות כלל וכלל.

והיה צורך שיהיה על כל פנים שבט אחד בישראל אשר חלקו הוא שלא להכניע את עצמו כלל, לא לצר הרע ולא להיילותו שהם הרשעים העריצים בעלי הורוע, אלא אדרבה להתגרות ברשעים ולגלות בזה קידוש ה' ובסתור גמור. (ואולי בחינה זאת היא כנוגד "מחה תמחה את זכר עמלק", שלא ישאר כלום שיש לו קצת שייכות לזכר עמלק; והבחינה האחרת כנוגד מלחמת עמלק ברפידים, שנאמר "ייתלוש יהושע את עמלק", ועי' רש"י שם, שהיה על פי צווי מפורש שלא ללכותם). היינו אמרם ז"ל (נובא לעיל) "ואם לחסד אדם אל תחור במרעים — מי שלכו נוקפו אומר כו'", פירוש מי שעומד בבחינה של מניעת היצר, שלכו עדיין אינו טהור לגמרי, ולא בא למדרגת מלחמת היצר עד גמירא. והיו שכתב שם רש"י — שירא מעפירות שבידו.

אמנם כן, דרך קידוש ה' על ידי התגרות היא מטוכנת מאה, ויש לרוא ממנו הרבה. אמר ז"ל (סוכה ל"ח): "ר' אחא בר יעקב ממשי ליה ראייה ליה (מוליד ומריא הלולב בנותנוטיו) אמר דין גירא בעיניה דשטנא (רש"י: הרי זה חסד בעיניו טעל שטן, שרואה בעיניו שאין בו כח לנתק מעלינו טעל מצות). ולא מלתא היא (רש"י: אין נכון לומר כן) משום דאתי לאיגריי ביה (רש"י: שיתגרה בו השטן)... וישאנו לחנות מעל קונו וימסור עצמו על הדבר". למדנו שאמנם יש דרך עבודה של גירא בעיניה דשטנא, אבל לגדל גדלים; וגם להם אסור לומר כן באנגליא, וגם במחשבה הוא דבר מסוכן מאד למי שלא הגיע למדרגת הגבוהה הזאת. זולת צד הגאוה שיש לבחון בזה, יש גם בחינת כל הגדול מחברו יצרו גדול הימנו, דהיינו שבמדרגות העליונות קושי המלחמה נורא הוא מאד, ומי שלא הגיע שמה לא יוכל לצייר לו קושי כזה. וכשתעמק נמצא, כי בכל המדרגות יש ענין זה. לגבי הנקודה הפנימית, דהיינו נקודת בחינת השראת השכינה שבאדם, צריך להתנהג בעקבות גמרות, בלי פשרות כלל; ורק בחלק השלא לשמה שייך גדר זה של שחוד לישן, ובאילו משתמשים ממנו, אם כי ישנו בלבנו. וכנוגע אלינו בקשנותנו, הן חבה הגריא ז"ל שה"לשמה" שלנו היא אהבת התורה וללמוד לשמה של תורה, כידוע. (ועי' נפש החיים שער ד' פ"ג שמכביא דברי הרא"ש נדרים ס"ב. "חבר ביה לשמן, כל דבורד ומשאך בדברי תורה יהיו לשם התורה, כגון לידע ולהבין ולהתקין לקח ופלפול"). בזה צריך שיהיה בלי שום הנחת ופשרות, בכל כושר המלחמה. והיו אמרם ז"ל "הלואי אותי עזבו פירוש לשם שמים נמור — לשם נותן החורד) ותורתי שמרו (פירוש לשמה של תורה) שהמאור שבה מחזיר למטוב". והיה בחינת תורה מבלין, כי היא הנקודה הפנימית הנמוכה ביותר וההכרחית לעליה, וממנה איך לטור, ויהי מה; חזק ולא יעבור;

אין צורך לומר שיש להיזהר מכל פשרות
אבל מלחמה ופנימי-מטוב
(קושי כי מחזיר את)

The danger of
Confessing the
Refusal to bow
before the Lord

One face must
request a complete
Refusal to bow
before the Lord